

Jože Felc

Iz razmisleka med pisanjem romana

Kako stopiti v zgodovino, ne da bi se odrekel sebe kot ustvarjenega in stvarnika hkrati. Kako se v naponu čustev izročiti bližnjemu, ne da bi zapustil sebe ali prizadel njega. Kako prebuditi človeka v živali in kako zveri odvzeti krvoločnost. Kako s svetostjo pronikniti v skrivnost telesa, biti Bog in žival hkrati. Kako prenašati breme krivične končnosti, ne da bi podvomil o obstoju in svetem prav večnosti.

Preračunavanja, ki se ne izidejo. Toda, če se jim odpoveš, si še bolj nepotešen in nesrečen, kot če jih usklajaš v prividni smisel in red, kar je navsezadnje edina priložnost spogledovanja z zgodovino. Iz takšne ustvarjalčeve usode se hrani njegova nepotešenost samega s sabo in z vsakršnim svetom. Prav ta pa je hkrati vzgon za ponavljanje, bolje: preigravanje zmeraj iste predloge – naj se imenuje ljubezen, smrt, norost, sanje... Krvava sled za človekom, ki se odpravi do konca, kot je prebrati v pričujočem romanu, je že tisočletja izziv mislecem in pesnikom. Ne preostane jim drugo, kot prešteti žrtve in dosanjati njihov neuresničen namen. Zvestoba tragičnosti jih zato tako obsede, da se v dramih sami znajdejo kot dejavni udeleženci. Prisiljeni so se, če hočejo ostati zvesti sebi, vključiti v igro in ponoviti za glavno junakinjo romana Mirsado Abdić Halilović: Do konca.

RADOST POSLEDNJIH UR

(odlomek)

Bolnica, življenje in smrt v enosti. Kot v človeku. Proti opoldnevu tihota vdanosti. Smrt sameva. Se zdrami in spet zadrema. Bolniki počivajo, berejo »doktor romane«. Eni molijo, drugi so samo še živi in nič drugega, tretjim prineso rože. Kot da je čas razmisleka o jutrišnjem dnevu. O dopoldnevu, ko bo spet tako stlačeno eno k drugemu. Popoldne v bolnišnici pa. Kot da je čas ljubljenja.

Kirurga sta se zaklepetala šele potem, ko se je iz bolnišnice vse nekam izselilo.

Halilović je potreboval mir. In ves je postal tak, kot je prišel v Slovenijo šele potem, ko se je sumničavo razgledal po prostoru, se z očmi ustavljal na nekaterih predmetih pred špansko steno, Hrovatin še sam ni vedel, zakaj jo ima tam za hrbtom, Haliloviću pa je očitno dala misliti.

Mirsada je to videla.

Tudi dopoldne, na tržnici, se je soprolog ustavljal pri tistih stojnicah, kjer so prodajale branjevke, očitno prispele z juga.

Prisluškoval je dvogovorom med finimi, a do južnjakov neprijaznimi kupci, ter med prodajalkami, ki so zniževale ceno, če je kateri od kupcev le s prstom pomignil. Amir ni Mirsadi nič rekel. Videla pa je, kako mu prav vsi doživljaji dajo misliti. Zaklepajo ga. Globoko nekam v nezavedanje spravlja vtise. Ne more govoriti o njih, si je dopovedovala zaskrbljena gospa. In glas, nasmešek, zven besede, razpoznavnost pogrešanja, neizrečeni vzklík privrženosti – njej, Enesu, domovini, bratstvu... Nič, samo on.

Samo on, je še enkrat ponovila, ko sta se vzpenjala na grad in sta potem gledala ožarjeno mesto pod njim. On zaprt v neuglašenost, kajti ena beseda, ki bi jo izrekel, bi načela njun na videz tako sveti doživljaj. Bala se ga je načeti z besedo ali kretnjo. Nekaj jo je zadrževalo, da se Amirja tudi dotakniti ni mogla, kajti pričakovala je, da bo iz tiste umirjene, skoraj sramežljive postave izstopil rabelj – tak, kot jih je poznala iz slikanic in ljudskih pesmi svoje domovine. Preprosto je razmišljala – tako kot o medčloveških odnosih, tudi najbolj intimnih, zmeraj razmišljajo samo ženske, in, izkaže se, da imajo zmeraj samo one prav.

Sanjač ob njej ni čisto dobro prepoznaval lepote, tudi ptičjega gruleža v krošnjah obgrajskih dreves ni slišal. Kot da noče videti, kot da ne more slišati.